

Lausunto

27.01.2023

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Strategia on kunnianhimoinen. Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia lähtee kokonaisvaltaisesta ajattelusta ja edellyttää koko yhteiskunnan panosta. Tämä on hyvä ja välttämätön lähtökohta strategiatavoitteiden saavuttamiseksi. Mutta emme aivan tule vakuuttuneiksi siitä, että strategiassa esitetyt näkökulmat varmistaisivat sen, että tavoitteet voidaan myös saavuttaa. Vaikka strategian jatkoksi laaditaan erillinen toimeenpanosuunnitelma, tarvitsimme konkreettisia toimia selkeämmin esille toimenpidesuunnitelman pohjaksi jo strategiaan ja vahvempaa kannanottoa siihen, kuinka ja millaisia toimia tulee suunnata esim. valtion maille ja millaisella painotuksella ja aikataululla.

Kohdassa 2.3 s. 15 mainitaan: Parhaiten luonnon monimuotoisuuteen vaikuttivat toimet, joissa yhdistyivät laaja yhteistyö, vaikuttava tiedontuotanto, itsenäinen toteutus sekä riittävä, oma rahoitus. Voimme yhtyä mainintaan osin, etenkin yhteistyön merkityksen allekirjoitamme täysin. Erittäin häiritsevää on yleistävä kommentti oman rahoituksen vaikutuksesta hankkeiden onnistumiseen. Jos yksityinen henkilö toteuttaa kunnostus- ja hoitotoimia omistamallaan maa-alueella on ymmärrettävää, että silloin tulee hänen myös osoittaa toimiin omaa rahoitusta. Kun yksityinen henkilö tai yhteisö hoitaa yhteistä omaisuutta, yhteisiä alueita esim. vesialueita, on kohtuutonta, että aktiivista yhteisen hyvän hoitajaa veloitetaan omarahoitusosuuksilla. Vesialueiden hoidosta esim. hyötyy koko yhteiskunta, toimijat ovat harvassa, rahoituksia on paljon, mutta omarahoitusosuudet usein jopa 50%. Toimintamalli toistuu yhteiskunnassamme valitettavan usein. Rahoitus riittää strategian laadintaan, hallintoon ja suunnitteluun, mutta toteutukseen rahoitus on aina riittämätöntä. Strategiat eivät toteudu, jos toteutukseen ei varata riittävästi myös resursseja.

On ensiarvoisen tärkeää varmistaa ja pitää tavoitteena perustutkimuksen rahoituksen varmistaminen. Jos emme tunne luonnon tilaa, oikeiden toimien kohdentaminen ja priorisoiminen ontuu. Rahoituksen varmistamisessa tulee huomioida myös tiedon soveltamisen ja jalkauttamisen

resurssointi. Strategiassa tulee tunnistaa tutkimustiedon käytettävyys ja saatavuus. Tutkimustiedon jalkautukseen osallistuvat tutkimusorganisaatioiden lisäksi myös erilaiset järjestöt ja neuvonta. Heidän ja tutkijoiden yhteistyön tiivistäminen tulee myös turvata ja resursoida.

3.1 ja 3.2 Päätaivoite ja tarkemmat tavoitteet

Perinneympäristöissä hoidon järjestäminen on välttämätöntä alueen arvojen säilyttämiseksi. Maatalouden ympäristökorvaus on omiaan kannustamaan perinneympäristöjen laidunnukseen etenkin pinta-alaltaan suurilla alueilla. Tätä maatalouden CAP-ohjelmaan sisältyvää korvausta tulee jatkaa ja ohjata siihen riittävästi rahoitusta jatkossakin. Ympäristökorvaus ei pysty nyky muodossaan kuitenkaan vastaamaan erilaisten alueiden tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi merenrantojen suuret rantaniityt houkuttelevat maatalousyrittäjiä ja ympäristökorvaustaso riittää turvaamaan hyvän tulotason. Pienillä perinnebiotoopeilla jo aitauskustannukset ovat suhteessa korkeat ja vähäisen rehuntuoton aiheuttama lyhyt laidunkausi työllistää suhteettomasti ja aiheuttaa myös aita-investoinnin jäämisen kannattamattomaksi. Ympäristökorvauksen porrastaminen ja nykyistä korkeammat korvaustasot kannustaisivat myös arvokkaiden, mutta pinta-alaltaan pienien ja siksi epähoukuttelevien kohteiden laidunnukseen. Näitä pienialaisia kohteita tulee jäämään hoidotta yhä enemmän maatilojen lopettamisen myötä. Ongelman mittakaavaa ei yhteiskunnassa tiedosteta.

Muutamia kommentteja yksittäisiin kohtiin:

Tavoite nro 3

Taloukskäytön piirissä olevia (suojelemattomia) elinympäristöjä tulee käsitellä, hoitaa ja käyttää siten, että niiden lajistolle tärkeät keskeiset rakennepiirteet vahvistuvat selkeästi. --> Ehdotamme realistisempaa ja yksiselitteisempää muotoilua rakennepiirteet säilyvät.

Tavoite nro 9

Luonnon tilaan suoraan vaikuttava taloudellinen toiminta, kuten maankäyttö, rakentaminen ja luonnonvaratalous, on resurssitehokasta ja ylläpitää sekä parantaa aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta. ☐ On vaikea kuvitella esim. rakentamisen itsessään pystyvän ylläpitämään ja parantamaan luonnon monimuotoisuutta. Sisältyykö tähän ennallistaminen ja kompensatio?

3.3.1

--- etteivät nykyisin uhanalaiset lajit ja luontotyypit uhanalaistu enää lisää eikä uusia lajeja ja luontotyyppijä päädy uhanalaisten listalle ainakaan enempää, kuin niitä sieltä tehokkaiden suojelutoimien vuoksi poistuu. ☐ ehdotamme tavoitteeksi, että uusia lajeja ja luontotyyppijä ei päädy uhanalaisten listalle.

3.3.2

s. 28 kevätiljapeltojen rikkakasvien monimuotoisuus ☐ tällaista ei voi laittaa tavoitteeksi! Nurmipelloilla voi kyllä suosia nykyistä monilajisempia nurmiseoksia ja sen lisäksi edistää vanhojen nurmien säilyttämistä, mutta muutoin maatalousympäristöjä pitää käsitellä laajempina kokonaisuuksina ja tavoitteita kohdistaa enemmän pellon ulkopuolisille alueille kuin pelloille. Esim.

pellon reunavyöhykkeiden monimuotoisuus (joiden hoitomahdollisuutta ikävä kyllä heikennettiin uuden CAPin ympäristökorvauksessa poistamalla reunavyöhykkeiden raivaustoimenpide).

On hyvä, että strategiassa nostetaan selkeästi esille myös vieraslajien riskit.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Luonnonhoitoyrittäjyys sopisi erityisen hyvin perinnebiotooppien hoitoon, mutta edellyttäisi nykyistä parempaa järjestelmää. Lyhyet viisivuotiset ympäristösopimuskaudet, matala korvaustaso sekä epävarmuus sopimusten jatkumisessa ovat monelle esteenä investoida ja panostaa asiaan nykyistä enemmän. Laidunnuksen lisääminen on BD-strategian tavoitteissa, ja mikäli käynnissä oleva karjataloustuotteiden kysynnän väheneminen jatkuu, myös perinteiseen karjatalouteen liittyvä laiduntaminen vähenee entisestään. Uusia keinoja täytyy keksiä. Toki edelleen myös karjatilojen laidunnuksella on merkitystä, ja siihen tulisi tiloja ohjata ja kannustaa eri keinoin. (T3.5.3 Laiduntaminen lisääntyy.)

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

Suomessa lajien uhanalaistumiseen ovat vaikuttaneet merkittävimmin metsäelinympäristöjen muutokset sekä avoimien elinympäristöjen umpeenkasvu. Metsäluonnon kohdalla on todettu myös myönteisiä kehityskulkuja. Olisikin mielenkiintoista ja tarpeellista tietää tarkemmin, mistä nämä kehityskulut ovat seurausta, ja onko saman tyyppisiä toimia mahdollista ja järkevää kohdistaa ja ottaa käyttöön myös muiden uhanalaisten luontotyyppien ja lajien kohdalla.

Strategiassa on esitetty tärkeimpien perinnebiotooppikohteiden hoidon varmistamiseksi niiden liittäminen osaksi suojelualueverkostoa. Merkittävässä määrin perinnebiotooppeja sijaitsee yksityisessä maanomistuksessa. Suojelukohteena perinnebiotooppi säännöllistä ja usein vielä jatkuvaa laidunnushoitoa tarvitsevana poikkeaa selkeästi monista muista suojelukohdetyypeistä. Tällöin myös suojelustatuksessa tulee varmistaa kohteen hoidon jatkuva rahoitus ja hoidon turvaaminen sekä yksityisen omaisuuden luonne. Valtion mailla suojelustatuksen aikaansaaminen on yksikertaisempaa, mutta niidenkin hoidossa tarvitaan maatalousyrittäjien palveluita. Laiduntavan karjan saatavuus on kasvava haaste. Valtion kohteiden osalta voitaisiin jo pohtia, voisiko sitä edistää jo Helmi-elinympäristöohjelman kautta. Suojeluohjelman tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja että myös yksityisten alueilla olisi mahdollisuus päästä mukaan, joiden omistajat sitä haluavat. Suojeluohjelman osana kohteille olisi todennäköisesti helpompaa kohdistaa myös erityisiä, yksityiskohtaisiakin toimenpiteitä esim. yksittäisen lajin suojelemiseksi. Sellainen on tavallisen maatalouden ympäristökorvauskohteen kohdalla käytännössä hyvin hankalaa tai mahdotonta, sillä maatalousyrittäjältä ei laidunkohteellaan voi sellaisia edellyttää. (T7.10 Perinnebiotoopit: Varmistetaan tärkeimpien perinnebiotooppikohteiden hoito sisällyttämällä niitä osaksi suojelualueverkostoa (ml. suojelua tukevat alueet)).

Ekosysteemikeskusteluissa esimerkiksi Euroopassa on yhä enenevässä määrin viitattu nyttemmin sukupuuttoon kuolleiden tai sen partaalle ajautuneiden ns. megafaunaan kuuluvien kasvinsyöjä-laiduntajien merkitykseen lajirunsauden ylläpitäjänä. Suomessa tätä ekosysteemiä on ylläpidetty lähinnä maatalouden ympäristökorvauksen kautta rahoitetulla metsälaidunten hoitokorvauksella. Maatalouden ympäristökorvaus edellyttää kuitenkin riittävän intensiivistä laidunnusta, eikä matalaintensiivinen metsälaidunnus täytä korvauksen kriteereitä. Sopivan matalaintensiteettisellä metsälaidunnuksella olisi myönteistä merkitystä myös luontaisen metsänuudistamisen kannalta. Olisiko esimerkiksi Metsätalouden kannustejärjestelmän (Metka) kautta mahdollista suunnata kannustimia näihin matalan intensiteetin metsälaitumiin eli laidunnettuihin metsiin. Vaihtoehtoisesti tulisi laventaa maatalouden ympäristökorvauksen perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoitokorvausta koskemaan myös tällaisia laidunnettuja metsiä, jotka nykyisellään rajautuvat sen ulkopuolella. Nämä laidunnetut metsäalueet voisivat toimia mahdollisesti myös osana OECM-verkoston.

Strategiassa pohditaan OECM-alueiden kriteerejä. Tiukasti suojeltuja alueita täydentävien OECM-alueiden soisi muodostavan suojelualueet verkostoksi yhdistävän kokonaisuuden, jolloin suojelualueiden kytkeytyneisyys paranisi. Esimerkiksi rantametsien systemaattinen suojelu hakkuilta muodostaisi pitkiä nauhamaisia käytäviä ja vaikuttaisi positiivisesti myös vesistöjen vedenlaatuun ja muuhun rantaluontoon. (T7.1 Suojelualueiden kytkeytyvyyttä parannetaan; T7.7 Sisävedet ja rannat: Suojellaan erityisesti Etelä-Suomen uhanalaisimpia järvi-, lampi- ja virtavesityyppejä, mukaan lukien pienvedet ja uhanalaisten lajien esiintymät. Suojelua lisätään myös sisävesien rantavyöhykkeillä ja lähivaluma-alueilla; T7.11 Suojelua tukevat alueet: Merkitystä luonnon monimuotoisuutta turvaavan alueverkoston osana vahvistetaan.)

Sisävesien, etenkin virta- ja pienvesien kunnostuksen yksi toistaiseksi vähälle huomiolle jäänyt ryhmä ovat maa- ja metsätalouden ojastot, joissa on suuri potentiaali muodostua luonnonmukaisiksi vesiuomiksi. Osa niistä on alunperin luonnonpuroja, joita on voimakkaasti muokattu suoristamalla ja perkaamalla. Sekä ne että alunperinkin ojiksi kaivetut uomat ovat merkittävä mahdollisuus lisätä virtavesiekosysteemejä ja samalla vaikuttaa valuma-alueiden ennallistumiseen. Maatalouden ympäristökorvausta ja ei-tuotannollista kosteikkoinvestointikorvausta on pystynyt hakemaan edellisellä ohjelmakaudella ja 2023 alkaneella CAP-kaudella uomien luonnonmukaistamiseen, mutta mahdollisuus on vielä huonosti tunnettu. (T4.6 Sisävesien valuma-alueiden hydrologinen ja ekologinen toiminnallisuus parane.)

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Strategian kokonaisvaltainen luonne liittyy vahvasti myös aluepolitiikkaan. Maankäyttöpaineita erilaisten rakentamishankkeiden muodossa kohdistuu muutamiin kasvukeskuksiin, mikä uhkaa supistaa niiden alueiden vähäistä luontopinta-alaa entistäkin vähäisemmäksi. Suurilla alueilla eri puolilla maata jää myös valtavat määrät rakennettua infraa vajaakäytölle tai kokonaan ilman käyttöä. Tätä ei voi pitää toivottavana resurssitehokkuuden tai luontokadon pysäyttämisen näkökulmasta. Vastuu luontokadosta on meidän yhteinen ja tavoitteita ja toimenpiteitä tulee asettaa valtakunnassa yhtenäisesti. Sivulauseesta voimme lukea, kun rakentamispaine kohdentuu

toisaalle, mutta korvaavia toimenpiteitä haetaan toisaalta. Käytännössä moni hoitotoimenpide suuntautuu maaseudulle, mutta yhtälailla tavoitteita ja toimenpiteitä tulee asettaa myös kasvukeskuksille. Viherkatot eivät korvaa rakentamisen alta menetettyä luontoa. (T9: Luonnon tilaan suoraan vaikuttava taloudellinen toiminta, kuten maankäyttö, rakentaminen ja luonnonvaratalous, on resurssitehokasta ja ylläpitää sekä parantaa aktiivisesti luonnon monimuotoisuutta.)

Suurimittakaavainen rakentaminen ja erityisesti yhdyskuntarakenteen tiivistyminen johtavat monesti myös rakentamiseen huonosti sopivien alueiden ja maastonkohtien käyttöönottoon. Se tarkoittaa mm. raskaita maansiirtoja ja muita massiivisia ratkaisuja ja johtaa mm. luontaisten kosteikkojen katoamiseen. Olemassa olevia kosteikoita ja maastopainauksia tulisi rakennetussa ympäristössä hyödyntää nykyistä paremmin hulevesien käsittelyssä ja sopeuttaa rakentamista. Rakentamista ei tule kaavoittaa maaperältään epäsopeville alueille ja merkittävimmät luontaiset kosteikat tulee säilytetään rakentamisen ulkopuolella. Valmiiden luonnonkosteikoiden hyödyntäminen on resurssitehokkainta luontopohjaisten ratkaisujen käyttöä. (T4.7 Rakennetuissa ympäristöissä käytetään merkittävästi enemmän luontopohjaisia ratkaisuja ja kaupungissa olemassa olevia ekosysteemien toiminnallista monimuotoisuutta lisätään.)

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Strategiassa ei huomioida lainkaan esim. voimajohtoalueita ja niiden merkitystä esim. uusympäristöinä ja OECM näkökulmasta. Ne ovat myös lineaarisia eli muodostavat valmiiksi käytäviä. Fingridillä on esim. pysyvä tukimuoto maanomistajille ja kohteita vuokraaville voimajohtoalueiden perinneympäristöjen hoitoon. Erinomaista Fingridin tuessa on mm. verrattuna maatalouden ympäristösopimusten suureen byrokraatiaan sopimuksen joustavuus ja hakemisen helppous. Tukeen liittyy myös asiakkaille tarjottu ilmainen maastoneuvontapalvelu ja suunnitelmien laadinta.

Lahdenvesi-Korhonen Leena
MKNK Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry/ MKN maisemapalvelut